

Kirkegaarden i Svendborg.

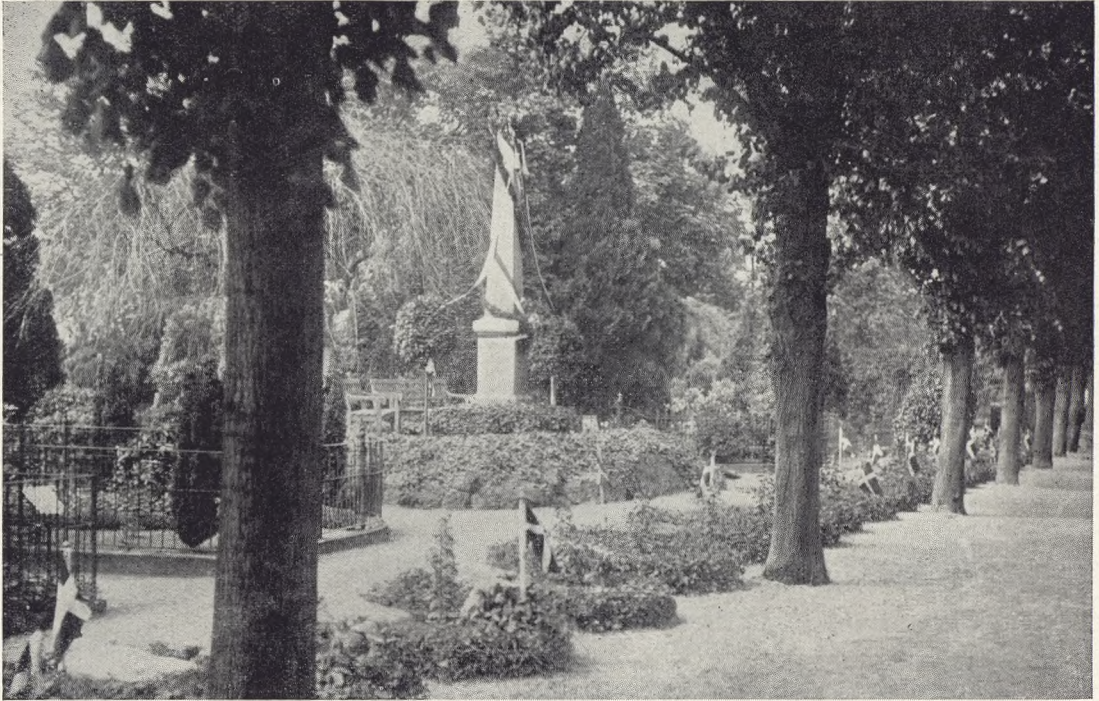
Af Museumsinspektør *Johannes Olsen.*

De fleste Mennesker tænker, naar der tales om Kirkegaarde, vel altid paa de Kirkegaarde, som netop for Tiden er i Brug, sjældnere tænkes der paa de ældre Kirkegaarde, der fra Kristendommens ældste Tider i vort Land, baade i By og paa Land, laa udenom eller ved Sognets Kirke; for Byernes Vedkommende er nu mange af dem forlængst nedlagte, hvorimod Forholdet ude paa Landet stadig er det samme. Og dog kan vi i udvidet Forstand meget godt tale om endnu ældre Gravpladser, nemlig alle de mange Gravpladser fra den før-kristne Tid, der findes spredt rundt over Danmark, og hvor hist og her en Stendysse, en Jættestue eller en gammel Kæmpehøj staar som tavse Minder om hedenfarne Slægters Liv og Død fra Danmarks Morgengry, den fjerne Hedenold.

Igennem den Periode af vort Lands Historie, som man plejer at kalde Middelalderen, altsaa fra Kristendommens Begyndelse til Reformationen, var det blevet Skik og Brug at begrave dels gejstlige Personer, dels andre mere velstillede og fornemme Personer, inde i Kirken under dens Gulv, en Skik, som ogsaa holdt sig langt efter Reformationen, indtil det ved Forordningen af 22. Februar 1805 blev forbudt. Dette medførte ofte, at Kirkens Gulv efterhaanden højnedes over sit oprindelige Niveau, dels den Kalamitet, at Kirkerummet maatte fyldes af uren og under store Epidemier tillige smittefarlig Luft fra de mange Graves Uddunstninger. De mindre bemidlede maatte nøjes med at faa deres Hvilested ude paa Kirkegaarden, og de fattigste maatte endda nøjes med at blive begravet i Kirkegaardens Nordside.

I Svendborg var der tre Kirker: Vor Frue, St. Nikolaj og det nu forsvundne Franciskanerklosters St. Kathrine, og udenom og ved dem laa de daværende Kirke-

Kgl. Bygningsinspektør *Magdahl-Nielsen*: Indgangsport, Valdemarsgade; opført 1903.

Øverst: Soldatergrave fra de slesvigske Krige, smykkede paa Kristi-Himmelfartsdag. Foto 1926.
Nederst: Parti mod Højen, Kirkegaardens ældste Del. Foto 1926.

Øverst: Soldatergravene. Foto 1926.
Nederst: Parti fra Kirkegaardens ældre Del. Foto 1926.

garde: 1817 ophørte Begravelserne paa den sidstnævnte, medens de to første holdt ud til 1821.

Allerede i 1815 var man dog blevet klar over at skaffe Jord til en ny Kirkegaard, som skulde tjene fælles for alle Kirker og Sogne i Byen; efter mange Forhandlinger bestemte man sig til at anlægge denne noget Syd for Byen paa et St. Nikolaj Kirke tilhørende Vænge; det laa højt og frit og tvende Gader eller Veje førte ud til det, saaledes at det kun tog ringe Tid at føre Lig herud. Nu hundrede Aar senere ligger Assistenskirkegaarden saa at sige midt i Byen, paa alle Sider omgivet af bymæssig bebyggede Gader og Veje; der er tillige den Forskel, at 1821 bestod Byen af c. 2500 Mennesker, medens den nu er paa c. 15,000, en meget betydelig Forskel, og nu er man atter nødt til at købe ny Jord til en ny Kirkegaard langt udenfor Byen mod Nord.

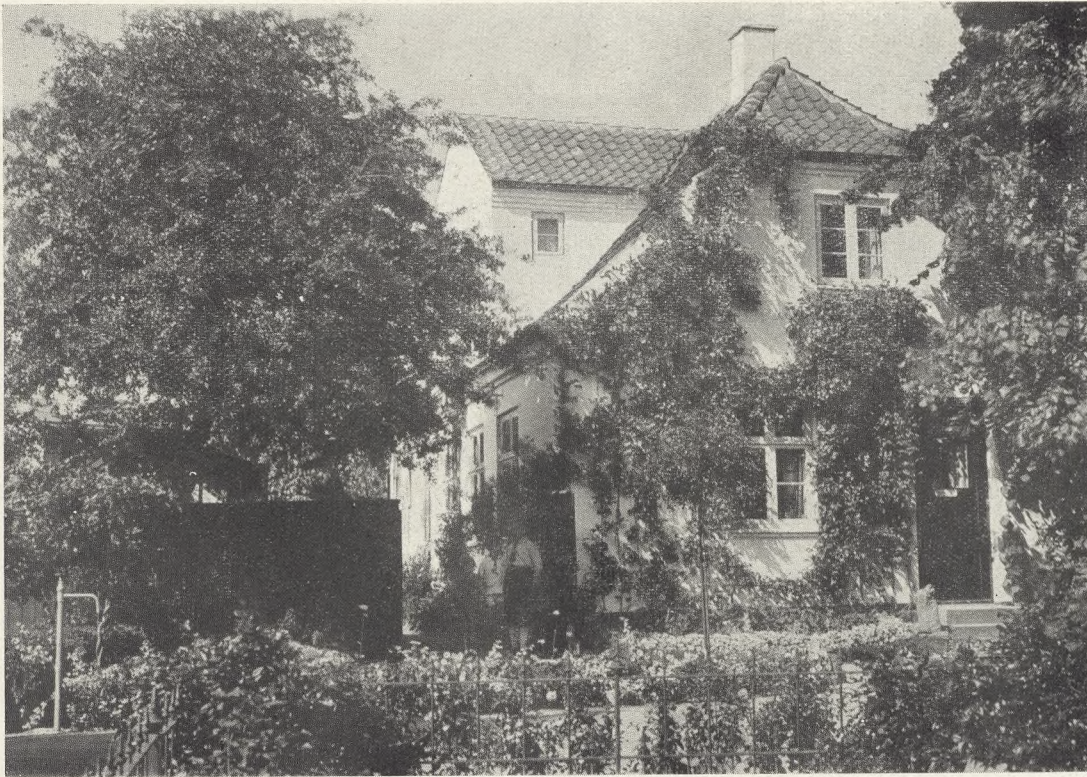
Den 21. September 1821 indviedes Assistenskirkegaarden*) under megen Højtidelighed med Salmer, Sange, Taler, Salutskud, og samtidig jordedes det første Lig; paa Hundredaarsdagen fejredes den Begivenhed med Taler og Sang samt Anbringelse af en Mindesten.

Oprindelig havde man fra Kirkegaarden en herlig Udsigt til Svendborgsund og Taasinge, noget som Bebyggelsen senere har forpurret.

Flere Gange er Kirkegaarden, ialt tre Gange, blevet udvidet betydeligt, saaledes

*) Se nærmere Begtrup: Svendborg Kjøbstad 1823, S. 49 ff.

Vejen mod Kapellet, Vinter 1925.

at den nu udgør 15 Tønder Land. Men fra dens Anlæg og til Dato har de ansatte Gravere været rigtig uddannede Gartnere, noget som har været af stor Betydning for Anlæggets Skønhed; selve Terrænet er svagt kuperet og bidrager selvfølgelig til at pynte; men Bevoksningen og Beplantningen gør dog Hovedindtrykket paa den Besøgende og giver Kirkegaarden det smukke landskabelige Billede, den er i Besiddelse af. I nyeste Tid er ofret ikke saa lidt paa dens Vedligeholdelse og Beplantning, ved praktisk og fornuftig Udtynding af gamle Træer samt Plantning af nye, er der gjort et stort Arbejde for at skabe smukke og tiltalende Kirkegaardsinteriører, og dette ingenlunde lette Arbejde har den nuværende Graver J. Gravesen Æren af at have udført; dette Arbejde har da ogsaa aabnet Folks Øjne for, hvor smuk saadan en hundreदारig Kirkegaard kan være, naar den passes med Interesse og Kærlighed til Opgaven. Den er anlagt af en Gartner Aagaard, som først var Gartner paa Fjellebro, og som blev dens første Graver, fem Aar senere afløstes han af Gartner Bruun, der før havde været Herregaardsgartner paa Lykkesholm, han var Fader til den senere bekendte Gartner og Planteskoleejer C. V. L. Bruun ved Høje Bøge tæt ved Svendborg; han afløstes igen af Caspersen senior og jun., og 1918 kom Gravesen.

Hundrede Aar ud i Fremtiden synes altid at være en Evighed; men „om hundrede Aar er alting glemt“, siger Visen, større Evighed er det Tidsrum altsaa ikke; gennem disse hundrede Aar er foregaaet i tusindvis af Begravelser, Gravstenene fortæller

Parti fra Graverboligen.

om svundne Tider, om gamle Slægter, der kom og forsvandt, om Mennesker, der havde Lykken med sig, der naaede at sætte Spor i Byens Liv, om fattige og ubetydelige Mennesker, men derfor savnet af deres kære alligevel; alle sover de den evige Søvn herude under de gamle Træers Kroner, hvad enten de levede et rigt Liv, rigt paa Oplevelse eller var tyngede af Sorg og Bekymring, i Døden er vi alle lige, og de gamle Ord, der saa ofte lyder paa en Kirkegaard, „af Støv er Du kommet, til Støv skal Du blive; men af Støvet skal Du atter opstaa“, maner os alle til Eftertanke i deres urokkelige Sandhed, som vi har saa svært ved at forstaa.

Blandt de talrige Grave findes der en Række, ialt 28, som fortæller os, at her hviler de af deres Saar døde Soldater fra Lazaretterne i Svendborg under vore to Kampe for Sønderjylland 1848-50 og 64 (se Billederne S. 54-55); en lille Høj med en Obelisk midt iblandt Gravene minder i fyndige Ord, „Mand dør, men ej dør Mands Daad“, om at Soldaterne faldt for Fædrelandet. Af andre Grave skal fremhæves dem for Admiral *F. K. Risbrigh* (1835) og Hustru, Borgmester *L. Schrum* (1885), Amtmand, Greve *L. F. H. Brockenhuus-Schack* (1906) og Hustru.

Kirkegaarden har tre Indkørsler, men særligt den fra Valdemarsgade (se S. 53) er et Pragtværk, bygget i middelalderlig Stil efter Tegning af kongelig Bygningsinspektør Magdahl Nielsen 1903, Timeglasset over Porten minder om Dagen og Vejen.

1895 byggedes efter samme Arkitekts Tegning et Kapel (se S. 56), der ligger om-

Vinterbillede, 1925.